

Milkha Singh
v.
The Union of
India
and others

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦਾਤਾ ਅਤੇ ਦਯਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਜਨ

ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।

1963 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 325.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950)-ਆਰਟੀਕਲ 311(2)-ਲਾਜ਼ਮੀ 954 ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ—ਕੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਆਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 311 (2) ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਤਾਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਮੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311(2) ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 311(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੜ-ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਰਕਮ।

17 ਦਸੰਬਰ, 1963 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਇੰਦਰ ਦੀ ਦੁਆ

Milkha Singh
v.
The Union of
India
and others

ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੇਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਅੰਤ "15 ਦਸੰਬਰ, 1964 ਨੂੰ ਹੋਬਲ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੁਆ ਅਤੇ ਹੋਬਲ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਡੀ ਕੇ ਮਹਾਜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬੀਪੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3, 4 ਅਤੇ 5 ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਡੀ.ਐਸ.ਨੇਹਰਾ ਅਤੇ ਇਕ ਐਸ. ਬਿੰਦਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ

|

ਭਾਗਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਲ ਖੰਨਾ, ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

|

ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਫੈਸਲਾ ਦੁਆ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।—ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ, 1963 ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਦੁਬਾਰਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ.ਐਸ.ਨੇਹਰਾ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਾਰ ਨੁਕਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ: -

- (1) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311(1) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ਧਾਰਾ 31.1(2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

^ilkha Singh.
v.
The Union of
India
and others

(2) ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਧਾਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ

(3) ਅਪ੍ਰਗਟਿਤ ਕ੍ਰਮ ਮਾਲਾ ਫਿਡ ਹੈ।

ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ। ਮੰਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਨੁਕਤੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਨੁਬੰਧ ਆਰ. 2 ਅਤੇ ਆਰ. 4, ਆਰ. 2 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ 16 ਮਈ, 1953 ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਪੱਤਰ ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ, ਰੋਮਾਣਾ ਅਲਬੇਲਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਲਾਹ ਵੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਬਕਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾ ਟਿਊਟੀ ਆਦਿ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁੜ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬਕਾਇਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। , ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਅਫਸਰਾਂ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਸੂਚੀ 'ਆਰ. 4*। ਮਿਤੀ 12 ਦਸੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ 19 ਨਵੰਬਰ, 1953 ਦੇ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਪੱਤਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁੜ ਨੌਕਰੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਨੀਅਰਤਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ

Milkha Singh
v.
The Union of
India
and others

ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਪੂਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

ਬਿੰਦੂ ਨੰਬਰ 2 ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦਬਾਈ ਗਈ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮੋਤੀਰਾਮ ਡੇਕਾ, ਬਨਾਮ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਐਨ.ਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ (1) ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਸੁਪਰਨ ਨਿਊਏਸ਼ਨ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਐਡਹਾਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ: -

“ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਅਹੁਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ - ਮਤਲਬ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ

^ilkha Singh.
v.
The Union of
India
and others

ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਰਕਮਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਟਾਉਣ ਲਈ. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਨਿਯਮ 148(3) ਜਾਂ ਨਿਯਮ 149(3) ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਰੇਲਵੇ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ 148(3) ਅਤੇ 149(3) ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ: -

Dua, J.

"* * * * ਇੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਅਨਿਯਮਤਤਾ ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਮਨਘੜਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਧਾਰਾ 311(2) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪਰ ਇਮਾਨਦਾਰ, ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਸਥਾਈ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ 148(3) ਜਾਂ ਨਿਯਮ 149(3) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਰੇਲਵੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਟਕਦੀ ਡੈਮੋਕਲਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ

Milkha Singh
v.
The Union of
India
and others

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੋ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਥਾਈ ਨੌਕਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 311 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵੱਲ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

ਸ਼ਿਆਮਲਾ ਵੀ. ਯੂਪੀ ਰਾਜ (2) ਬੰਬਈ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਸੰਭਾਗ ਚੰਦ (3), ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (4)।

ਕੈਲਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (5), ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਾਂਬੇ ਬਨਾਮ ਐਫਏ ਅਬ੍ਰਾਹਮ (6) ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਮਿੱਤਰ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (7)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ (8) ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੋਮਿਨੂਦੀਨ (9)।

Dua, J.

ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਡੇਕਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਆਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 311(2) ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਤਾਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਟਾਉਣਾ ਜੇਕਰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਜਿਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਜੋ ਕਿ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਮੀ ਹੈ, ਦੇ ਬਾਅਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ, ਆਰਡਰ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੁਣ ਲਗਭਗ ਨਿਪਟ ਗਈ

^ilkha Singh.
v.
The Union of
India
and others

ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਡੇਕਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ , ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਵਾਜ਼ਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉਮਰ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਘੱਟ , ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਸਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਡੇਕਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਹੀ ਅਨੁਪਾਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ , ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ 55 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ਪੂਰਨ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਟਾਉਣ ਲਈ, ਨਾ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਆਗਿਆਯੋਗ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਪਗਨਡ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰ. 13 ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਪ ਪੁਆਇੰਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਰੇਲਵੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਪੀਰੀਅਡ ਦੇ ਨਾਲ 55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਡੇਕਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, 55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਿਨੀਅਨ, ਵਾਜ਼ਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ 'ਸੇਵਾ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ 55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਨਮਾਨੀ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਵਾਪਸੀ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ।

Milkha Singh
 v.
 The Union of
 India
 and others

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਖਰਚੇ ਦੇ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ